

บทบาทและสมรรถนะของอาจารย์ด้านกิจการนักศึกษาในการพัฒนาระบบดูแลนักศึกษาพยาบาลแบบองค์รวม

(วันที่รับบทความ: 31 ก.ค. 2569 วันที่แก้ไขบทความ: 10 ส.ค. 2569 วันที่ตอบรับบทความ: 12 ส.ค. 2569)

เชษฐาภรณ์ จันทร์เลิศฤทธิ์¹

บทคัดย่อ

งานกิจการศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนานักศึกษาพยาบาลให้มีความพร้อมทั้งด้านการเรียน สุขภาพ ความเป็นอยู่ อุดมการณ์ และความเป็นวิชาชีพ แต่การดำเนินงานที่ผ่านมาอาจถูกมองเป็นเพียงการจัดกิจกรรม การให้สวัสดิการ หรือการกำกับระเบียบวินัย ทำให้การดูแลนักศึกษาแยกส่วนและขาดความต่อเนื่อง บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ และสมรรถนะของอาจารย์ด้านกิจการนักศึกษา และเสนอแนวทางพัฒนาระบบดูแลนักศึกษาพยาบาลแบบองค์รวม โดยสังเคราะห์แนวคิดการคิดอย่างเป็นระบบ ตะกร้า 3 ใบ สุนทรียสนทนา ความผูกพันต่อสถาบัน ความภาคภูมิใจในวิชาชีพ และการทำงานเป็นเครือข่าย ผลการสังเคราะห์จำแนกบทบาทของอาจารย์ด้านกิจการนักศึกษาเป็น 8 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมศักยภาพและการเรียนรู้นอกชั้นเรียน การสร้างความผูกพันต่อสถาบันและความภาคภูมิใจในวิชาชีพ การดูแลความเสมอภาคและสวัสดิภาพ การส่งเสริมสุขภาพ การให้คำปรึกษาและประสานการดูแลรายบุคคล การกำกับวินัยเชิงพัฒนา การพิทักษ์สิทธิและความหลากหลาย และการใช้ข้อมูล เครือข่าย และการพัฒนาคุณภาพ สมรรถนะสำคัญ ประกอบด้วย การดูแลโดยยึดนักศึกษาเป็นศูนย์กลาง การคิดอย่างเป็นระบบ การฟังและให้คำปรึกษา การประเมินความต้องการ การส่งเสริมสุขภาพ การคุ้มครองสิทธิและข้อมูล การสร้างอัตลักษณ์วิชาชีพ และภาวะผู้นำเชิงเครือข่าย บทความเสนอกรอบดำเนินงาน 6 ขั้นตอน ได้แก่ เข้าถึง ประเมิน จำแนก ดูแล เชื่อมต่อ และติดตาม เพื่อสนับสนุนการดูแลที่ต่อเนื่อง ปลอดภัย เป็นธรรม และเคารพศักดิ์ศรีของนักศึกษา ทั้งนี้ สถาบันควรกำหนดบทบาท พัฒนาสมรรถนะ จัดระบบส่งต่อ และประเมินผลกรอบดังกล่าวก่อนนำไปใช้เป็นรูปแบบมาตรฐาน

คำสำคัญ: กิจการนักศึกษา, อาจารย์พยาบาล, สมรรถนะ, ระบบดูแลนักศึกษา, นักศึกษาพยาบาล

¹ อาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก

Roles and Competencies of Student Affairs Faculty in Developing a Holistic Support System for Nursing Students

(Received: August 31, 2026 Revised: August 10, 2026 Accepted: August 12, 2026)

Chetthaporn Chanlertlit¹

Abstract

Student affairs play an important role in developing nursing students' readiness in learning, well-being, responsibility, identity, and professionalism. However, previous operations may have been viewed merely as organizing activities, providing welfare, or enforcing discipline, resulting in fragmented and discontinuous student support. This academic article aims to analyze the roles, duties, responsibilities, and competencies of student affairs faculty and to propose guidelines for developing a holistic support system for nursing students. It synthesizes the concepts of systems thinking, the Three-Basket Framework, dialogue, institutional engagement, professional pride, and networking. The synthesis identifies eight roles of student affairs faculty: promoting student potential and learning outside the classroom; fostering institutional engagement and professional pride; ensuring equity and welfare; promoting well-being; providing counseling and coordinating individual support; applying developmental discipline; protecting rights and diversity; and using data, networks, and quality improvement. Key competencies include student-centered support, systems thinking, listening and counseling, needs assessment, well-being promotion, protection of rights and information, professional identity development, and network leadership. The article proposes a six-step operational framework: Reach, Assess, Classify, Support, Connect, and Follow Up, to support continuous, safe, fair, and dignity-respecting care. Institutions should define roles, develop competencies, establish referral systems, and evaluate this framework before adopting it as a standard model.

Keywords: student affairs, nursing faculty, competency, student support system, nursing students

¹ Lecturer, Boromarajonani College of Nursing Khon Kaen, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute

Corresponding author: Chetthaporn Chanlertlit

E-mail: chetthaporn.j@bcnkk.ac.th

บทนำ

การจัดการศึกษาพยาบาลมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะการปฏิบัติ คุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบ และความสามารถในการดูแลบุคคล ครอบครัว และชุมชนอย่างเป็นองค์รวม อย่างไรก็ตาม การบรรลุเป้าหมายดังกล่าวมิได้ขึ้นอยู่กับการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องอาศัยระบบสนับสนุนที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับตัว ดูแลสุขภาพของตนเอง จัดการปัญหา และพัฒนาศักยภาพได้อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาการศึกษา กรอบสมรรถนะการศึกษาพยาบาลร่วมสมัยจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม การดูแลที่เน้นบุคคลเป็นศูนย์กลาง การสื่อสาร การตัดสินใจทางคลินิก ความเป็นวิชาชีพ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง⁽¹⁾

นักศึกษาพยาบาลต้องเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี ห้องปฏิบัติการ และการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ความเจ็บป่วย ความทุกข์ ความสูญเสีย และความปลอดภัยของผู้รับบริการ การเรียนรู้ดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวล ความไม่มั่นใจ และปัญหาการปรับตัว โดยเฉพาะเมื่อผู้เรียนต้องเผชิญสถานการณ์ที่ซับซ้อน และไม่มีคำตอบสำเร็จรูป การจัดการศึกษาพยาบาลจึงควรช่วยให้ผู้เรียนมิได้เพียง “ปฏิบัติการพยาบาลได้” แต่สามารถคิดอย่างเป็นระบบ ฟังอย่างลึกซึ้ง

เข้าใจบุคคลในบริบทชีวิต และดูแลด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์⁽²⁾

ศักดิ์ ชรินทร์ นรสาร และวิไลวรรณ วัฒนานนท์ เสนอว่า การจัดการเรียนรู้ทางการพยาบาลควรมุ่งพัฒนาผู้เรียนใน 4 ด้านที่เชื่อมโยงกันได้แก่ การคิด การฟัง การเข้าใจ และการดูแล โดยการคิดอย่างเป็นระบบช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลหลายมิติ ตะกร้า 3 ใบช่วยจัดระบบการสะท้อนคิดเกี่ยวกับตนเอง บุคคลที่ได้รับการดูแล และแนวทางการปฏิบัติ ส่วนสุนทรียสนทนาช่วยพัฒนาการฟังอย่างลึกซึ้ง การแขวนลอย การตัดสินใจ และการเรียนรู้ร่วมกันในพื้นที่ปลอดภัย⁽²⁾ แม้หนังสือดังกล่าวพัฒนาขึ้นในบริบทการจัดการเรียนรู้เพื่อการดูแลแบบประคับประคอง แต่หลักคิดสามารถประยุกต์ใช้กับงานกิจการนักศึกษาได้ เนื่องจากการดูแลนักศึกษาก็ต้องอาศัยการมองปัญหาอย่างเชื่อมโยง การรับฟังโดยไม่รีบตัดสิน และการออกแบบความช่วยเหลือที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละบุคคล

ในอีกด้านหนึ่ง ความผูกพันต่อสถาบันความรู้สึกละเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนการเรียนรู้ และความภาคภูมิใจในวิชาชีพมีความสำคัญต่อการเติบโตของนักศึกษาพยาบาล บทความของวัฒนานนท์ และนรสารชี้ให้เห็นว่า การสร้างเครือข่ายวิชาการ ความสัมพันธ์ระหว่างรุ่น ระบบพี่เลี้ยง การสนับสนุนการพัฒนานักศึกษา และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

เพื่อสังคม เป็นกลไกที่สามารถเชื่อมโยงความผูกพันต่อสถาบันเข้ากับการพัฒนาอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจในวิชาชีพได้⁽³⁾ หลักฐานดังกล่าวสะท้อนว่า งานกิจการนักศึกษาไม่ควรเป็นเพียงการจัดกิจกรรมตามปฏิทิน แต่ควรทำหน้าที่สร้างความสัมพันธ์ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ การได้รับการยอมรับ และการมีแบบอย่างทางวิชาชีพที่เหมาะสม

งานกิจการนักศึกษาในสถาบันการศึกษาพยาบาลที่ผ่านมามีมุมมองในลักษณะของงานจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การให้ทุน การดูแลหอพัก การกำกับระเบียบวินัย หรือการจัดสวัสดิการเป็นรายเรื่อง แต่ความต้องการของนักศึกษาในปัจจุบันมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงหลายมิติ ทั้งสุขภาพกาย สุขภาพจิต การเรียน เศรษฐกิจ ครอบครัว สังคม ความหลากหลายระหว่างบุคคล ตลอดจนการสร้างอัตลักษณ์วิชาชีพ หากการดำเนินงานยังแยกส่วนตามหน่วยงานหรือภารกิจ นักศึกษาอาจต้องติดต่อกับหลายฝ่าย เล่าเรื่องเดิมซ้ำ หรือไม่ได้รับการติดตามอย่างต่อเนื่อง

อาจารย์ผู้ปฏิบัติงานด้านกิจการนักศึกษาจึงต้องทำหน้าที่มากกว่าผู้จัดกิจกรรมหรือผู้กำกับระเบียบ แต่ควรเป็นผู้ส่งเสริมศักยภาพ ผู้สร้างความผูกพัน ผู้รับฟังและให้คำปรึกษา ผู้คัดกรองความต้องการ ผู้ประสานความช่วยเหลือ ผู้พิทักษ์สิทธิ และผู้นำการใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาระบบ ทั้งนี้ต้องดำเนินการภายในขอบเขตความสามารถ รักษาความลับ และส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเมื่อปัญหาเกินขอบเขตของอาจารย์

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายและวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และสมรรถนะของอาจารย์ด้านกิจการนักศึกษาในสถาบันการศึกษาพยาบาล รวมทั้งเสนอแนวทางพัฒนาระบบดูแลนักศึกษาพยาบาลแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงการพัฒนาศักยภาพ สุขภาวะ ความเสมอภาค ความปลอดภัย ความผูกพันต่อสถาบัน และความภาคภูมิใจในวิชาชีพ

งานกิจการศึกษากับพัฒนานักศึกษาพยาบาลแบบองค์รวม

งานกิจการนักศึกษา หมายถึง กระบวนการส่งเสริม พัฒนา ดูแล ช่วยเหลือ และคุ้มครองนักศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาสามารถดำรงชีวิต เรียนรู้ปรับตัว และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ครอบคลุมการพัฒนานักศึกษา การส่งเสริมภาวะผู้นำและจิตอาสา ทุนการศึกษา สวัสดิการ สุขภาพกาย สุขภาพจิต การให้คำปรึกษา หอพัก วินัย สิทธิ ความเสมอภาค และความหลากหลาย

ในบทความนี้ อาจารย์ด้านกิจการนักศึกษาหมายถึง อาจารย์พยาบาลที่ได้รับมอบหมายให้บริหาร ประสาน หรือดำเนินงานพัฒนานักศึกษา และระบบช่วยเหลือ มิได้หมายความว่าถึงอาจารย์ทุกคนต้องปฏิบัติหน้าที่ทางคลินิกด้านสุขภาพจิต อาจารย์ทำหน้าที่รับฟัง คัดกรองเบื้องต้น ประเมินความเร่งด่วน ประสาน และติดตามภายในขอบเขตสมรรถนะ ส่วนการวินิจฉัย การบำบัด และการจัดการภาวะวิกฤตเป็นหน้าที่ของนักจิตวิทยา จิตแพทย์ แพทย์ พยาบาลสุขภาพจิต หรือผู้เชี่ยวชาญ

ที่เกี่ยวข้อง ขณะที่เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลหรือผู้รับผิดชอบระบบสารสนเทศกำกับการใช้และรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล

สำหรับสถาบันการศึกษาพยาบาล งานดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์และความพร้อมเข้าสู่วิชาชีพอย่างใกล้ชิด เนื่องจากพฤติกรรมความรับผิดชอบ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การเคารพสิทธิผู้อื่น และการดูแลสุขภาพของตนเอง ล้วนส่งผลต่อความพร้อมในการฝึกปฏิบัติและการประกอบวิชาชีพในอนาคต การพัฒนาวิชาชีพจึงเริ่มต้นตั้งแต่วัยที่เป็นนักศึกษา มิใช่เกิดขึ้นภายหลังสำเร็จการศึกษาเท่านั้น

การศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์วิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล พบว่า ระดับชั้นปี และประสบการณ์ทางการศึกษามีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความเป็นวิชาชีพ โดยการได้สัมผัสแบบอย่างที่ดี การมีประสบการณ์ร่วมกับพยาบาลวิชาชีพ และการได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์มีส่วนช่วยให้นักศึกษาค่อย ๆ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและคุณค่าของวิชาชีพ^(4,5) อาจารย์ด้านกิจการนักศึกษาจึงมีส่วนสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมที่ช่วยให้นักศึกษาเห็นแบบอย่าง รับรู้คุณค่าของวิชาชีพ และรู้สึกว่าเป็นสมาชิกของชุมชนวิชาชีพพยาบาล

การสร้างเครือข่ายวิชาการของสมาคมศิษย์เก่าวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น เป็นตัวอย่างของการใช้ความร่วมมือระหว่างศิษย์เก่าสถาบัน อาจารย์ นักศึกษา และเครือข่ายวิชาชีพใน

การสนับสนุนกิจกรรมทางวิชาการ การพัฒนาวิชาชีพ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้⁽⁶⁾ ต่อมาได้มีการวิเคราะห์บทบาทของผู้นำพยาบาลรุ่นใหม่ในการขับเคลื่อนองค์กรวิชาชีพไม่แสวงหาผลกำไรผ่านเครือข่ายวิชาการและนวัตกรรม ซึ่งเน้นภาวะผู้นำการสร้างความร่วมมือ การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีตลอดจนการพัฒนาองค์กรให้ตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกและสังคม⁽⁷⁾ แนวคิดเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนางานกิจการนักศึกษาให้มีลักษณะเป็นระบบเครือข่ายมากกว่าการทำงานโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง

บทบาทของอาจารย์ด้านกิจการนักศึกษา

1. ผู้ส่งเสริมศักยภาพและการเรียนรู้นอกชั้นเรียน

อาจารย์ด้านกิจการนักศึกษาควรค้นหาและส่งเสริมศักยภาพของนักศึกษา เปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมวิชาการ วิจัย นวัตกรรม กีฬา ศิลปวัฒนธรรม จิตอาสา และการบริการชุมชน การดำเนินงานไม่ควรประเมินเพียงจำนวนกิจกรรมหรือผู้เข้าร่วม แต่ควรพิจารณาว่านักศึกษาเกิดการเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะด้านใด สามารถนำประสบการณ์ไปใช้กับการเรียนและวิชาชีพอย่างไร และเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันหรือไม่

อาจารย์ควรทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและโค้ช เปิดโอกาสให้นักศึกษาร่วมคิดวางแผน ดำเนินกิจกรรม แก้ปัญหา และสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง นรสารและวัฒนานนท์เสนอว่าการสะท้อนคิดผ่านตะกร้า 3 ใบช่วยให้ผู้เรียนจัดระบบประสบการณ์โดยพิจารณาทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นกับ

ตนเอง สิ่งที่เกิดขึ้นกับบุคคลหรือบริบทแวดล้อม และ สิ่งที่จะนำไปพัฒนาเป็นการปฏิบัติในอนาคต ⁽²⁾ เมื่อนำมาใช้กับงานกิจการนักศึกษา กระบวนการดังกล่าวช่วยให้กิจกรรมไม่สิ้นสุดเพียงการดำเนินงานสำเร็จ แต่เปลี่ยนประสบการณ์ให้เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับการพัฒนาวิชาชีพ การประยุกต์ตะกร้า 3 ใบ ในบทความนี้กำหนดเป็นคำถามสะท้อนคิด 3 ชุด ได้แก่ ตะกร้าใบที่ 1 เกิดอะไรขึ้นกับตนเองและมีปัจจัยใดเกี่ยวข้อง ตะกร้าใบที่ 2 เหตุการณ์ส่งผลต่อผู้อื่นหรือส่วนรวมอย่างไร และตะกร้าใบที่ 3 จะรับผิดชอบ ปรับปรุง หรือป้องกันการเกิดซ้ำอย่างไร แนวทางนี้ดัดแปลงเพื่อใช้จัดโครงสร้างการสนทนา มิใช่เครื่องมือคัดกรองหรือหลักฐานยืนยันผลลัพธ์ทางสุขภาพ ⁽²⁾

2. ผู้สร้างความผูกพันต่อสถาบันและความภาคภูมิใจในวิชาชีพ

ความผูกพันต่อสถาบันเกิดจากประสบการณ์ที่นักศึกษารู้สึกว่าได้รับการยอมรับ มีส่วนร่วม มีบุคคลที่ไว้วางใจ และเห็นว่าตนเองมีคุณค่าต่อชุมชนการเรียนรู้ อาจารย์ด้านกิจการนักศึกษาควรออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงนักศึกษาต่างชั้นปี อาจารย์ ศิษย์เก่า และบุคลากรในวิชาชีพ เช่น ระบบพี่เลี้ยง การแนะแนวเส้นทางอาชีพ กิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเชิดชูแบบอย่างวิชาชีพ และกิจกรรมเพื่อชุมชน วิไลวรรณ วัฒนานนท์ และศักดิ์ชินทร์ นรสาร เสนอว่า สมาคมศิษย์เก่าสามารถเป็นกลไกเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างรุ่น สนับสนุนการพัฒนานักศึกษา และสร้าง

แบบอย่างทางวิชาชีพที่จับต้องได้ ⁽³⁾ เมื่อนักศึกษาได้พบศิษย์เก่าที่มีเส้นทางการทำงานหลากหลาย ได้รับคำแนะนำ และเห็นการมีส่วนร่วมของศิษย์เก่าต่อสถาบันและสังคม นักศึกษาจะรับรู้ว่าการเป็นสมาชิกของสถาบันมิได้สิ้นสุดเมื่อสำเร็จการศึกษา แต่เป็นความสัมพันธ์ต่อเนื่องที่เชื่อมโยงกับชุมชนวิชาชีพ อย่างไรก็ตาม การสร้างความผูกพันไม่ควรใช้การบังคับให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมหรือแสดงความจริงรักภักดีในรูปแบบเดียว แต่ควรเกิดจากประสบการณ์ที่มีความหมาย การได้รับการดูแลอย่างเป็นธรรม และการมีโอกาสนเสนอความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจ

3. ผู้ดูแลความเสมอภาค สวัสดิภาพ และโอกาสทางการศึกษา

นักศึกษาแต่ละคนมีพื้นฐานด้านเศรษฐกิจครอบครัว สุขภาพ และสังคมแตกต่างกัน อาจารย์ด้านกิจการนักศึกษาจึงควรมีระบบคัดกรองและช่วยเหลือนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ มีปัญหาที่פקอาศัย ค่าครองชีพ ภาระครอบครัว หรือมีความเสี่ยงต่อการหยุดเรียนและลาออก การดูแลความเสมอภาคมิได้หมายถึงการจัดสรรทรัพยากรให้ทุกคนเท่ากัน แต่หมายถึงการจัดความช่วยเหลือให้เหมาะสมกับความจำเป็นของแต่ละบุคคล การพิจารณาทุนและสวัสดิการควรมีเกณฑ์ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ และไม่ทำให้นักศึกษารู้สึกถูกตีตรา หลังได้รับความช่วยเหลือควรติดตามว่าทุนหรือสวัสดิการสามารถลดอุปสรรคต่อการศึกษาได้จริงหรือไม่ อาจารย์ต้องสามารถประสานผู้ปกครอง

แหล่งทุน หน่วยงานภายใน และเครือข่ายภายนอก โดยเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเท่าที่จำเป็น และคำนึงถึงศักดิ์ศรีของนักศึกษาเป็นสำคัญ

4. ผู้ส่งเสริมสุขภาวะและความรอบรู้ด้านสุขภาพ

นักศึกษาพยาบาลควรสามารถดูแลสุขภาพของตนเอง เนื่องจากสุขภาวะมีผลต่อการเรียน การฝึกปฏิบัติ ความปลอดภัย และความสามารถในการเป็นแบบอย่างด้านสุขภาพ อาจารย์ด้านกิจการนักศึกษาควรร่วมกับหน่วยสุขภาพ อาจารย์ที่ปรึกษา และเครือข่ายบริการ พัฒนาระบบคัดกรองสุขภาพกายและสุขภาพจิต การแจ้งผลอย่างเป็นส่วนตัว การให้คำแนะนำ และการติดตามตามระดับความเสี่ยง การคัดกรองต้องไม่สิ้นสุดที่การรวบรวมคะแนน แต่ควรเชื่อมโยงเป็นกระบวนการตั้งแต่การประเมิน แจ้งผล ติดตาม ให้คำปรึกษา ส่งต่อ และติดตามผล โดยต้องแยกผลคัดกรองออกจากการวินิจฉัย และไม่ใช่ผลสุขภาพหรือสุขภาพจิตเป็นเครื่องมือด้านวินัย หลักฐานการทบทวนสนับสนุนให้ใช้มาตรการหลายระดับตั้งแต่การส่งเสริมทั่วไป การช่วยเหลือระยะสั้น จนถึงการส่งต่อบริการเฉพาะทางตามระดับความจำเป็น^(8, 9)

หลักการ “คิด ฟัง เข้าใจ และดูแล” ของนรสารและพัฒนานนทสามารถประยุกต์ใช้กับการส่งเสริมสุขภาวะของนักศึกษาได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ อาจารย์ต้องคิดเชื่อมโยงข้อมูลสุขภาพกับการเรียน ครอบครัวย และบริบทชีวิต ฟังประสบการณ์และความต้องการของนักศึกษาอย่างลึกซึ้ง เข้าใจปัญหาจากมุมมองของนักศึกษา และออกแบบการ

ดูแลหรือส่งต่อที่เหมาะสมโดยไม่รีบตัดสิน⁽²⁾ แนวทางนี้ช่วยให้การคัดกรองสุขภาพไม่เป็นเพียงการจำแนกคะแนนหรือระดับความเสี่ยง แต่เป็นจุดเริ่มต้นของการดูแลที่คำนึงถึงความเป็นมนุษย์และความแตกต่างรายบุคคล

5. ผู้รับฟัง ให้คำปรึกษา และประสานการดูแลรายบุคคล

ปัญหาของนักศึกษาบางรายอาจเกี่ยวข้องกับพร้อมกันหลายด้าน เช่น สุขภาพจิต การเรียน เศรษฐกิจ ครอบครัว และสัมพันธภาพ การช่วยเหลือแบบแยกส่วนอาจไม่เพียงพอ อาจารย์ด้านกิจการนักศึกษาจึงควรทำหน้าที่เป็นผู้ประสานการดูแล โดยเริ่มจากการรับฟัง ประเมินความต้องการและความปลอดภัย ร่วมกำหนดแผนช่วยเหลือ เชื่อมต่อทรัพยากร และติดตามผล ศักดิ์ชิรินทร์ นรสาร และวิไลวรรณ วัฒนานนท์ อธิบายว่าสุนทรียสนทนาเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับการฟังอย่างลึกซึ้ง การเคารพประสบการณ์ของผู้อื่น การแขวนลอยการตัดสิน และการเรียนรู้ร่วมกันในพื้นที่ปลอดภัย⁽²⁾ หลักการนี้เหมาะกับการสนทนากับนักศึกษาที่กำลังเผชิญปัญหา เพราะช่วยให้อาจารย์ลดการให้คำแนะนำอย่างเร่งรีบ เปิดพื้นที่ให้นักศึกษาได้อธิบายความคิด ความรู้สึก และความต้องการของตนเอง และร่วมกันพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสม อาจารย์ไม่ควรทำหน้าที่แทนนักจิตวิทยา จิตแพทย์ แพทย์ หรือนักสังคมสงเคราะห์ แต่ต้องรู้สัญญาณเตือนขอบเขตความสามารถ และช่องทางส่งต่อ เมื่อจำเป็นต้องประสานผู้ปกครองหรือหน่วยงานอื่น ควร

ได้รับความยินยอมจากนักศึกษา ยกเว้นกรณีมีความเสี่ยงต่อชีวิตหรือความปลอดภัยที่ต้องดำเนินการตามแนวทางฉุกเฉิน

6. ผู้กำกับวินัยเชิงพัฒนาและส่งเสริมความรับผิดชอบ

ระเบียบวินัยมีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันและการเตรียมความพร้อมเข้าสู่วิชาชีพ แต่การดำเนินการที่มุ่งลงโทษเพียงอย่างเดียวอาจทำให้นักศึกษาปกปิดปัญหา หลีกเลี่ยงการขอความช่วยเหลือ หรือรู้สึกถูกตีตรา อาจารย์จึงควรใช้วินัยเชิงพัฒนา โดยอธิบายเหตุผลของกฎ รับฟังข้อเท็จจริง พิจารณาบริบท เปิดโอกาสให้นักศึกษาสะท้อนคิด และกำหนดมาตรการที่ได้สัดส่วนกับพฤติกรรม

แนวคิดตะกร้า 3 ใบของนรสารและพัฒนานนทสามารถประยุกต์ใช้ในการสะท้อนพฤติกรรมของนักศึกษา โดยให้พิจารณา 3 มิติ ได้แก่ 1) ความคิด ความรู้สึก และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตนเอง 2) ผลกระทบของพฤติกรรมต่อบุคคลอื่นและส่วนรวม และ 3) แนวทางรับผิดชอบ แก้ไข และป้องกันการเกิดซ้ำ⁽²⁾ การใช้กระบวนการดังกล่าวช่วยให้การกำกับวินัยเป็นพื้นที่ของการเรียนรู้และพัฒนาความรับผิดชอบ มากกว่าการตัดสินความผิดหรือกำหนดโทษเพียงอย่างเดียว

7. ผู้พิทักษ์สิทธิ ศักดิ์ศรี และความหลากหลาย

อาจารย์ด้านกิจการนักศึกษาต้องปฏิบัติต่อนักศึกษาอย่างเป็นธรรม เคารพศักดิ์ศรี ความเป็นส่วนตัว เพศสภาพ อัตลักษณ์ทางเพศ ภูมิหลังทาง

เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ความเชื่อ ตลอดจนความแตกต่างด้านสุขภาพและความสามารถ

การพิทักษ์สิทธิไม่ได้หมายถึงการยกเว้นมาตรฐานหรือระเบียบทั้งหมด แต่หมายถึงการใช้มาตรฐานอย่างมีเหตุผล โปร่งใส ได้สัดส่วน และไม่เลือกปฏิบัติ อาจารย์ควรสามารถสื่อสารประเด็นละเอียดอ่อนโดยไม่ใช้ถ้อยคำตีตรา และเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการหาทางออกที่สมดุลระหว่างสิทธิส่วนบุคคล ความปลอดภัย และมาตรฐานวิชาชีพ

8. ผู้นำการใช้ข้อมูล เครือข่าย และการพัฒนาคุณภาพ

ระบบกิจการนักศึกษาควรใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรม การใช้ทุนสุขภาพ การให้คำปรึกษา การส่งต่อ การลาออก และปัญหาวินัย โดยแยกจำนวนบุคคลออกจากจำนวนครั้งรับบริการเพื่อป้องกันการตีความคลาดเคลื่อน การจัดการข้อมูลต้องมีวัตถุประสงค์ชัดเจน เก็บเท่าที่จำเป็น จำกัดสิทธิ์การเข้าถึง แยกข้อมูลสุขภาพและการให้คำปรึกษาออกจากข้อมูลวินัย และรายงานด้วยข้อมูลรวมที่ไม่ระบุตัวบุคคล การเปิดเผยข้อมูลควรได้รับความยินยอมและเปิดเผยเท่าที่จำเป็น ยกเว้นกรณีฉุกเฉินหรือมีกฎหมายรองรับ ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และนโยบายของสถาบัน⁽¹²⁾

อาจารย์ด้านกิจการนักศึกษาควรสามารถจัดระบบข้อมูล วิเคราะห์แนวโน้ม กำหนดตัวชี้วัด และนำผลไปออกแบบกิจกรรมหรือปรับปรุงบริการ

ตัวชี้วัดไม่ควรจำกัดเพียงจำนวนกิจกรรม แต่ควรครอบคลุมการเข้าถึงบริการ ระยะเวลาตอบสนอง ความต่อเนื่องของการติดตาม การลดระดับความเสี่ยง ความพึงพอใจ ความผูกพันต่อสถาบัน และการคงอยู่ในระบบการศึกษา

การดำเนินงานต้องอาศัยเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก เช่น อาจารย์ที่ปรึกษา หน่วยสุขภาพผู้บริหาร สโมสรนักศึกษา ศิษย์เก่า แหล่งทุน แหล่งฝึก และหน่วยบริการสุขภาพ แนวคิดเครือข่ายวิชาการและบทบาทผู้นำองค์กรวิชาชีพสนับสนุนว่าการกำหนดเป้าหมายร่วม บทบาทที่ชัดเจน และช่องทางสื่อสารที่ต่อเนื่องจะช่วยเพิ่มทรัพยากรและความยั่งยืนของการดำเนินงาน ^(6,7)

สมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์ด้านกิจการนักศึกษา

จากบทบาทที่กล่าวมา สามารถสังเคราะห์สมรรถนะสำคัญของอาจารย์ด้านกิจการนักศึกษาได้ 8 ด้าน

1. สมรรถนะการดูแลโดยยึดนักศึกษาเป็นศูนย์กลาง สามารถรับฟังและทำความเข้าใจนักศึกษาในฐานะบุคคลที่มีความต้องการและบริบทเฉพาะ เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และหลีกเลี่ยงการกำหนดวิธีช่วยเหลือโดยไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้รับความช่วยเหลือ

2. สมรรถนะการคิดอย่างเป็นระบบ สมรรถนะการคิดอย่างเป็นระบบ หมายถึงความสามารถของอาจารย์ในการมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการเรียน สุขภาพ

กาย สุขภาพจิต เศรษฐกิจ ครอบครัว สังคม และสิ่งแวดล้อมของสถาบัน ไม่ด่วนสรุปจากพฤติกรรมหรือข้อมูลเพียงด้านเดียว และสามารถวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อเลือกแนวทางช่วยเหลือที่เหมาะสม นรสารและพัฒนานนท้อธิบายว่า การคิดอย่างเป็นระบบช่วยให้ผู้เรียนจัดระเบียบข้อมูล มองเห็นความเชื่อมโยง และไม่แยกบุคคลออกจากครอบครัว ความเชื่อ และบริบทชีวิต ⁽²⁾ เมื่อนำมาใช้กับงานกิจการนักศึกษา สมรรถนะนี้ช่วยให้อาจารย์มองเห็นทั้งปัญหาที่ปรากฏและปัจจัยเบื้องหลัง รวมถึงคาดการณ์ผลกระทบของการตัดสินใจต่อผู้เรียนและระบบโดยรวม

3. สมรรถนะการฟัง การให้คำปรึกษา และสุนทรียสนทนา สมรรถนะการฟัง การให้คำปรึกษา และสุนทรียสนทนา หมายถึง ความสามารถในการฟังอย่างตั้งใจ ตั้งคำถาม สะท้อนความรู้สึก สรุปประเด็น และสื่อสารในสถานการณ์ละเอียดอ่อน โดยไม่รีบตัดสินหรือกำหนดคำตอบแทนนักศึกษา นรสารและพัฒนานนท้อเสนอว่า การฟังอย่างลึกซึ้งและการแขวนลอยการตัดสินช่วยเปิดพื้นที่ให้เกิดความเข้าใจและการเรียนรู้ร่วมกัน ⁽²⁾ อาจารย์ที่มีสมรรถนะดังกล่าวจะสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ปลอดภัยและช่วยให้นักศึกษากล้าเปิดเผยปัญหาและมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางช่วยเหลือ

4. สมรรถนะการประเมินความต้องการและประสานการดูแล สามารถค้นหาและคัดกรองปัญหา ประเมินความเสี่ยงและความเร่งด่วน วางแผน

ช่วยเหลือ ประสานหน่วยงาน ส่งต่อ และติดตามผล โดยรู้ขอบเขตของบทบาทตนเอง

5. สมรรถนะด้านการส่งเสริมสุขภาพ มีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพกาย สุขภาพจิต พฤติกรรม สุขภาพ และสัญญาณเตือน สามารถออกแบบ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพตามข้อมูลและความต้องการ ของนักศึกษา รวมทั้งเชื่อมโยงสุขภาพกับความ พร้อมในการเรียนรู้และปฏิบัติวิชาชีพ

6. สมรรถนะด้านสิทธิ จริยธรรม และการคุ้มครองข้อมูล เข้าใจหลักความลับ ความยินยอม การเปิดเผยข้อมูลเท่าที่จำเป็น การป้องกันการเลือก ปฏิบัติ และการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลอย่าง ปลอดภัย รวมทั้งสามารถพิจารณาสถานการณ์ที่ จำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลเพื่อป้องกันอันตรายต่อชีวิต

หรือความปลอดภัย

7. สมรรถนะการสร้างความรู้สึกร่วมและอัตลักษณ์วิชาชีพ สามารถออกแบบกิจกรรมที่สร้าง ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง เชื่อมโยงนักศึกษา กับ อาจารย์ ศิษย์เก่า รุ่นพี่ และเครือข่ายวิชาชีพ รวมทั้ง จัดประสบการณ์ที่ช่วยให้นักศึกษาเห็นคุณค่า แบบอย่าง และเส้นทางการเติบโตในวิชาชีพ ⁽³⁻⁵⁾

8. สมรรถนะด้านข้อมูล ภาวะผู้นำ และเครือข่าย สามารถรวบรวม วิเคราะห์ และใช้ข้อมูล เพื่อพัฒนางาน กำหนดเป้าหมายร่วม ประสาน ทรัพยากร และทำงานกับเครือข่ายหลายฝ่ายอย่างมี ประสิทธิภาพ ^(6,7)

ตารางที่ 1 บทบาท ความรับผิดชอบ และสมรรถนะสำคัญของอาจารย์ด้านกิจการนักศึกษา

บทบาท	ความรับผิดชอบสำคัญ	สมรรถนะที่เกี่ยวข้อง
ส่งเสริมศักยภาพ	พัฒนากิจกรรมและการสะท้อนเรียนรู้	การโค้ช การคิดอย่างเป็นระบบ
สร้างความผูกพัน	ระบบพี่เลี้ยงและเครือข่ายศิษย์เก่า	การสร้างเครือข่าย
ดูแลความเสมอภาค	ทุน สวัสดิการ และติดตาม	การประเมินความต้องการ
ส่งเสริมสุขภาพ	คัดกรอง ให้คำแนะนำ และส่งต่อ	ความรู้รอบรู้ด้านสุขภาพ
ให้คำปรึกษา	รับฟัง ประเมิน และประสาน	สุนทรียสนทนา
วินัยเชิงพัฒนา	สะท้อนคิดและรับผิดชอบต่อ	จริยธรรมและการสื่อสาร
พิทักษ์สิทธิ	คุ้มครองข้อมูลและความหลากหลาย	สิทธิและจริยธรรม
ใช้ข้อมูลและเครือข่าย	วิเคราะห์ ติดตาม และพัฒนา	ภาวะผู้นำและข้อมูล

**แนวทางพัฒนาระบบดูแลนักศึกษาพยาบาลแบบ
องค์รวม**

บทความนี้เสนอกรอบดำเนินงาน 6 ขั้น ได้แก่ เข้าถึง ประเมิน จำแนก ดูแล เชื่อมต่อ และ ติดตาม

1. เข้าถึง จัดช่องทางให้นักศึกษาเข้าถึง กิจกรรม ข้อมูล และความช่วยเหลือได้หลายรูปแบบ ทั้งการพบอาจารย์โดยตรง ระบบนัดหมาย ช่องทางออนไลน์ อาจารย์ที่ปรึกษา ครอบครัวเสมือน และ เพื่อนช่วยเพื่อน พร้อมสื่อสารว่าการขอความช่วยเหลือไม่ใช่ความผิดหรือความอ่อนแอ

2. ประเมิน ประเมินความต้องการอย่างรอบด้าน ได้แก่ สุขภาพกาย สุขภาพจิต การเรียน เศรษฐกิจ ครอบครัว สังคม ความปลอดภัย ความผูกพัน และการปรับตัว โดยใช้ข้อมูลจากแบบ ประเมินร่วมกับการสนทนา ไม่ตัดสินจากคะแนน เพียงอย่างเดียว

3. จำแนก จำแนกระดับความต้องการและความเร่งด่วน เช่น ระดับส่งเสริมทั่วไป ระดับเฝ้าระวัง ระดับต้องช่วยเหลือเฉพาะ และระดับฉุกเฉิน พร้อมกำหนดผู้รับผิดชอบและระยะเวลาตอบสนอง

4. ดูแล ให้ข้อมูล คำปรึกษา ทุนและสวัสดิการ กิจกรรมพัฒนาศักยภาพ การช่วยเหลือด้านการเรียน หรือแผนรายบุคคล โดยให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย

5. เชื่อมต่อ ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญหรือเครือข่าย เมื่อปัญหาเกินขอบเขตของอาจารย์ โดยมีผู้ประสานงานหลัก ส่งต่อข้อมูลเท่าที่จำเป็น และลดการให้นักศึกษาเล่าเรื่องซ้ำ

6. ติดตาม กำหนดระยะเวลาและ ผู้รับผิดชอบในการติดตาม ประเมินผลการช่วยเหลือ ปรับแผน และนำข้อมูลรวมที่ไม่ระบุตัวบุคคลไป พัฒนานโยบายและระบบบริการ

กรอบดังกล่าวมีใช้รูปแบบที่ผ่านการทดสอบ ประสิทธิภาพ แต่เป็นกรอบเชิงแนวคิดที่สังเคราะห์จาก บทบาทกิจกรรมนักศึกษา การคิดอย่างเป็นระบบ สนทรียสนทนา การสร้างความผูกพัน และการ ทำงานเป็นเครือข่าย จึงควรมีการวิจัยและ ประเมินผลก่อนนำไปประกาศใช้เป็นรูปแบบ มาตรฐาน

อภิปรายเชิงวิเคราะห์

การวิเคราะห์ครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า งานกิจการ นักศึกษาไม่ควรถูกกำหนดให้เป็นเพียงงานสนับสนุน หรือกิจกรรมนอกหลักสูตร แต่เป็นองค์ประกอบของ ระบบการจัดการศึกษาพยาบาลที่มีส่วนต่อการ พัฒนาสมรรถนะ ความเป็นวิชาชีพ สุขภาวะ และ ความสำเร็จทางการศึกษาของนักศึกษา การแย่งงาน กิจกรรมนักศึกษาจากการจัดการเรียนรู้ อาจทำให้ สถาบันมองไม่เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง ประสบการณ์ชีวิตของนักศึกษา กับพัฒนาการทาง วิชาชีพ

หนังสือของศักดิ์ขรินทร์ นรสาร และวิไล วรรณ วัฒนานนท์ ช่วยขยายมุมมองต่อบทบาทของ อาจารย์ด้านกิจการนักศึกษาจากผู้จัดกิจกรรมหรือผู้ กำกับระเบียบ ไปสู่ผู้ที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียน “คิด ฟัง เข้าใจ และดูแล” ผ่านการคิดอย่างเป็นระบบ การสะท้อนคิดด้วยตะกร้า 3 ใบ และสนทรียสนทนา ⁽²⁾ กล่าวคือ อาจารย์ต้องคิดเชื่อมโยงปัจจัยหลายด้าน ฟังนักศึกษาโดยไม่รีบตัดสิน เข้าใจปัญหาจากบริบท ชีวิต และออกแบบการช่วยเหลืออย่างมีเหตุผล แนวคิดตะกร้า 3 ใบยังสามารถประยุกต์ใช้กับการ

สะท้อนกิจกรรม การให้คำปรึกษา และวินัยเชิงพัฒนา โดยช่วยให้นักศึกษาพิจารณาตนเอง ผลกระทบต่อผู้อื่น และแนวทางปฏิบัติในอนาคตอย่างเป็นระบบ

อย่างไรก็ตาม การนำแนวคิดจากการจัดการเรียนรู้และการดูแลแบบประคับประคองมาประยุกต์กับงานกิจการนักศึกษาเป็นการสังเคราะห์เชิงแนวคิดมิใช่หลักฐานยืนยันประสิทธิผลโดยตรง จึงควรหลีกเลี่ยงการกล่าวว่กระบวนการดังกล่าวสามารถแก้ไขปัญหานักศึกษาได้ทุกกรณี และควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ ผลลัพธ์ และข้อจำกัดในบริบทจริง

บทความของวัฒนานนท์และนรสารช่วยเพิ่มเติมมิติที่สำคัญ คือ ความผูกพันต่อสถาบันและความภาคภูมิใจในวิชาชีพ⁽³⁾ งานกิจการนักศึกษาที่เน้นเพียงการแก้ไขปัญหาอาจทำให้นักศึกษารับรู้ระบบในลักษณะของการควบคุมหรือการช่วยเหลือเฉพาะผู้ที่มีปัญหา ในทางตรงกันข้าม หากกระบวนการที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างรุ่น ระบบพี่เลี้ยง การพบแบบอย่างวิชาชีพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมวิชาการและชุมชน นักศึกษาทุกคนจะได้รับโอกาสพัฒนาและสร้างความหมายของการเป็นสมาชิกสถาบันและวิชาชีพ

ทั้งนี้ ไม่ควรตีความว่าความผูกพันต่อสถาบันหมายถึงการเห็นด้วยกับสถาบันทุกเรื่องหรือการเข้าร่วมกิจกรรมตามที่กำหนด ความผูกพันที่มีคุณภาพควรเกิดจากความไว้วางใจ การได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม การมีส่วนร่วม และการที่นักศึกษาสามารถเสนอความคิดเห็นได้โดยปลอดภัย

หากใช้กิจกรรมเพื่อบังคับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อาจเกิดผลตรงข้ามและลดความไว้วางใจของนักศึกษา

บทบาทของศิษย์เก่าและเครือข่ายวิชาชีพเป็นส่วนสนับสนุนที่มีศักยภาพ ศิษย์เก่าสามารถเป็นพี่เลี้ยง แบบอย่าง แหล่งทุน แหล่งฝึก และผู้สนับสนุนโอกาสทางวิชาการ แต่ต้องมีการกำหนดบทบาท จริยธรรม และขอบเขตความสัมพันธ์ที่ชัดเจน การสร้างเครือข่ายจึงไม่ควรขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่ควรมีระบบบริหาร ติดตาม และประเมินผล^(3,6,7)

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้ดูแลกับผู้กำกับวินัย หากอาจารย์หรือหน่วยงานเดียวกันทำหน้าที่รับฟังปัญหาและพิจารณาลงโทษโดยไม่มีการแยกข้อมูล นักศึกษาอาจไม่กล้าเปิดเผยข้อเท็จจริง โดยเฉพาะข้อมูลสุขภาพจิต เพศสภาพ เศรษฐกิจ และครอบครัว สถาบันจึงควรกำหนดสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูล เงื่อนไขการรักษาความลับ และกระบวนการส่งต่ออย่างชัดเจน

อาจารย์ด้านกิจการนักศึกษาไม่จำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญทุกรูปแบบ แต่ต้องมีสมรรถนะพื้นฐานในการรับฟัง ประเมินความเสี่ยง รู้ขอบเขตตนเอง และส่งต่อได้อย่างเหมาะสม สมรรถนะที่ซับซ้อน เช่น การให้คำปรึกษาในภาวะวิกฤต การประเมินความเสี่ยงต่อการทำร้ายตนเอง และการจัดการข้อมูลสุขภาพ ควรได้รับการฝึกอบรมและการ

กำกับดูแลจากผู้เชี่ยวชาญ ไม่ควรปล่อยให้อาจารย์เรียนรู้จากการลองผิดลองถูก

ในระดับองค์กร การพัฒนาระบบดูแลนักศึกษาแบบองค์รวมต้องได้รับการสนับสนุนทั้งโครงสร้างบุคลากร ภาระงาน งบประมาณ ระบบข้อมูล และเครือข่าย หากไม่มีการกำหนดภาระงานและทรัพยากรที่เหมาะสม การดำเนินงานอาจขึ้นอยู่กับความเสียสละของอาจารย์บางคนและไม่สามารถรักษาความต่อเนื่องได้

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาชีพและนโยบาย

สถาบันการศึกษาพยาบาลควรกำหนดบทบาท ขอบเขตความรับผิดชอบ และสมรรถนะของอาจารย์ด้านกิจการนักศึกษาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร จัดระบบพัฒนาทักษะด้านการฟัง การให้คำปรึกษา การคัดกรองความเสี่ยง การคุ้มครองข้อมูล และการส่งต่อ รวมทั้งจัดตั้งทีมดูแลนักศึกษาแบบสหวิชาชีพที่มีผู้ประสานงานหลัก

ควรพัฒนาความร่วมมือกับสมาคมศิษย์เก่าและเครือข่ายวิชาชีพ เพื่อจัดระบบพี่เลี้ยง การแนะแนวอาชีพ ทุนการศึกษา กิจกรรมวิชาการ และการบริการชุมชน โดยกำหนดมาตรฐานและประเมินผลอย่างเป็นระบบ

ควรแยกข้อมูลการให้คำปรึกษาและสุขภาพออกจากกระบวนการทางวินัยเท่าที่สามารถทำได้ พัฒนาระบบข้อมูลที่แยกจำนวนบุคคล จำนวนครั้งรับบริการ ผลการช่วยเหลือและการติดตามอย่างถูกต้อง และใช้ตัวชี้วัดที่สะท้อนผลลัพธ์ เช่น การเข้าถึง ความ

ต่อเนื่อง ความผูกพัน สุขภาวะ และการคงอยู่ในระบบการศึกษา

นอกจากนี้ ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาและประเมินกรอบ “เข้าถึง-ประเมิน-จำแนก-ดูแล-เชื่อมต่อ-ติดตาม” รวมทั้งศึกษาสมรรถนะของอาจารย์ ภาระงาน ความเป็นไปได้ ความปลอดภัยของข้อมูล และผลลัพธ์ต่อนักศึกษา

สรุป

อาจารย์ด้านกิจการศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนานักศึกษาพยาบาลทั้งด้านศักยภาพ สุขภาวะ ความเสมอภาค สวัสดิภาพ วินัย สิทธิ ความผูกพันต่อสถาบัน และความภาคภูมิใจในวิชาชีพ บทบาทดังกล่าวควรเปลี่ยนจากการดำเนินงานแบบรายกิจกรรมหรือแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ไปสู่ระบบดูแลนักศึกษาแบบองค์รวมที่มีการเข้าถึง ประเมิน จำแนก ดูแล เชื่อมต่อ และติดตามอย่างต่อเนื่อง

หลักการคิดอย่างเป็นระบบ ตะกร้า 3 ใบ และสุนทรียสนทนาของนรสารและวัฒนานนท์ ช่วยให้อาจารย์มองปัญหาอย่างเชื่อมโยง รับฟังโดยไม่รีบตัดสิน เข้าใจนักศึกษาในบริบทชีวิต และออกแบบการช่วยเหลือที่มีความเป็นมนุษย์⁽²⁾ ขณะที่การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรุ่น ระบบพี่เลี้ยง และเครือข่ายศิษย์เก่า ช่วยเสริมความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน การรับรู้แบบอย่างทางวิชาชีพ และการพัฒนาอัตลักษณ์วิชาชีพ⁽³⁾

การพัฒนาระบบดังกล่าวต้องดำเนินการทั้งระดับบุคคล กระบวนการ และนโยบาย โดยพัฒนา

สมรรถนะอาจารย์ กำหนดเส้นทางการช่วยเหลือและ
ส่งต่อ พัฒนาระบบข้อมูล และจัดสรรทรัพยากรอย่าง
เหมาะสม เพื่อให้การดูแลนักศึกษาเป็นระบบที่
ปลอดภัย เป็นธรรม เคารพศักดิ์ศรี และดำเนินการ
ได้อย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษา
พยาบาลให้สามารถคิด ฟัง เข้าใจ ดูแล และเติบโต
เป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีความรับผิดชอบและ
ภาคภูมิใจในวิชาชีพ

เอกสารอ้างอิง

1. American Association of Colleges of Nursing. The essentials: core competencies for professional nursing education. Washington, DC: American Association of Colleges of Nursing; 2021.
2. ศักดิ์ขรินทร์ นรสาร และวิไลวรรณ วัฒนานนท์. การจัดการเรียนรู้ทางการพยาบาลเพื่อการดูแลแบบประคับประคอง โดยประยุกต์ใช้การคิดอย่างเป็นระบบ ตะกร้า 3 ใบ และสุนทรียสนทนา. ขอนแก่น: สมาคมศิษย์เก่าวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น; 2569.
3. วิไลวรรณ วัฒนานนท์ และศักดิ์ขรินทร์ นรสาร. การเสริมสร้างความผูกพันต่อสถาบันและความภาคภูมิใจในวิชาชีพ: บทบาทและแนวทางการดำเนินงานของสมาคมศิษย์เก่าวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น. วารสารการพยาบาลและ

สุขภาพชุมชน สมาคมศิษย์เก่าวิทยาลัย
พยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น.

2569;1(1):1–23.

4. Noviani W, Rosa EM. Supporting the professional identity development of nursing alumni: a phenomenology study. Open Access Maced J Med Sci. 2021;9(T4):340–6. doi:10.3889/oamjms.2021.5861.
5. Sana S, Abbas M, Zaheer S, Sajeel Ur Rehman M. Association of perceived professional identity with academic year among undergraduate nursing students at a public sector college of nursing in Rawalpindi: a cross-sectional study. NURSEARCHER J Nurs Midwifery Sci. 2024;4(4):12–6. doi:10.54393/nrs.v4i04.121.
6. วิไลวรรณ วัฒนานนท์ ศักดิ์ขรินทร์ นรสาร และวัชร อมรโรจน์วรฤทธิ. การสร้างเครือข่ายวิชาการสมาคมศิษย์เก่าวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น. วารสารการพยาบาล สุขภาพ และสาธารณสุข. 2566;2(1):52–65.
7. วัชร อมรโรจน์วรฤทธิ และศักดิ์ขรินทร์ นรสาร. บทบาทผู้นำพยาบาลยุคใหม่ในการขับเคลื่อนองค์กรวิชาชีพไม่แสวงหาผลกำไรผ่านเครือข่ายวิชาการและนวัตกรรม.

วารสารการพยาบาลและสุขภาพชุมชน สมาคมศิษย์เก่าวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น

| ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2569

วารสารศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น.

2568;17(2):1-12.